

Andoni CANELLADA | ARGAZKI PRESS

infraganti

ANBROXI PONCE

Andoaingo Laborde enpresak garrantzi handia izan zuen 1926tik 1977ra, martxan egon zen artean. Gerrak ere harrapatu zuen, eta gerrara joandako gizonen tokia emakume askok hartu zuten lantokian. Anbroxi Ponce Labordera iritsi zenerako, emakume asko zeuden metalezko erremintak egiten zituen lan kate horretan.

Maiatzaren lehenaren eta hirua-
ren arte-
an, langi-
l e e n
eskubideen aldarrien eta ama-
ren eguneko oparien begizta go-
rrien artean, langilea eta ama
den Anbroxi Ponce andoainda-
rrarekin egin dugu hitzordua.
Andoainen jaio zen 1945. urtean
eta 17 urte zituela hasi zen lane-
an “Laborde Hermanos” izeneko
lantegian. Metal gogorreko erre-
mintak egiten zituzten bertan;
barautsak, zerrak, zorrotzaile-
ak...

1926 eta 1977 urteen bitartean
egon zen martxan bere garaian
sektoreko puntakoenen artean
egondako lantegia eta arrastoa
utzi du herrian; bai arkitektoni-
koki, «altxorra» irizten baitiote
Laborderen eraikinari eta Ando-
aingo eta inguruko herritar as-
koren memorian ondo gordeta
daudelako bertan lanean egin-
dako urteak.

«17 urte nituela hasi nintzen
lanean Laborden, eta 31 urtera
arte aritu nintzen bertan. Ni
iristerako emakume asko zego-
en bertan lanean. Gero, ezkondu
eta etxera erretiratu nintzen.
Orduan hala egiten genuen
emakume gehienek; ezkondu,
lana utzi eta etxeko lanetan hasi»,
hasi da kontatzen. Anbroxi
ez zen denbora luzean egon
etxean, handik gutxira super-
merkatu baten ardura hartu bai-
tzuen Andoainen bertan. Eta
hantxe aritu da lanean bizitza
osoan, 60 urte zituela erretiratu
zen arte. «Ni ez naiz geldirik
egotekoa. Batzutan pentsatzen
dut orduan etxean geratu izan
banintz, dendaren proiektua
hartu izan ez banu, nire bizitza
oso desberdina izango litzateke-
ela. Pozik nago egindako auke-
rarekin».

1966ko uztailan egindako bi-
deo bat ekarri digu Anbroxik,
VHS formatuan. «Nik ezin izan
dut ikusi etxean, dagoeneko ez
daukagulako hori ikusteko apa-
railurik. Baina hor agertzen naiz
ni, hogeita gutxi urterekin, or-
gatila batekin. Zenbat barre egin
genuen bideo hura grabatzen!».
Guk ikusi dugu bideoa, baita An-

broxi gaztea biltegian orgatila
eramanaz ere. Jaso dugunez, La-
borde lantegia garrantzitsua
izan zen hala Andoainen nola
Estatu espainolean. Txatarratik
abiatuta, zehaztasun handiko
metalezko erremintak egiten zi-
tuzten katean lan eginez eta ka-
te horretan, emakume asko
egon zen urte askoan.

LAN BERDINA, SOLDATA DESBERDINA

1926. urtean martxan hasi zene-
an, 15 langile zeuzkan Labordek.
Urtez urte, lan karga handitu
neurrian, langile kopuruak gora
egin zuen. Hartara, 1936ko uz-
tailaren 17an Labordek 49 langi-
le zituen, 32 gizonezko eta 17
emakume. Gerra zela-eta, uztai-
la eta iraila bitartean jarduera
eten zuen Labordek, eta berriz
ekin zion lanari 1936ko irailaren
12an, 12 langilerekin. 1939ko
martxoan Labordek 236 langile
zituen; 111 gizonezko eta 125
emakumezko. Izan ere, gizonez-
ko askok gerrara joan behar izan
zuen eta, nahiz eta sasoi korapi-
latsuak eta zailak izan, Laborde-
ren ekoizpenak gora egiten segi-
tu zuen. Hartara, emakume asko
joan ziren lantegira lanera, ge-
rrara joandako gizonek hutsik
utzitako lanpostuak betetzera.
Lana berdin egin arren, emaku-
mezkoe eta gizonezkoen solda-
tak ez ziren berdinak izan inoiz.
Emakumeek beti kobratu izan
zuten gutxiago lan berdina egi-
teagatik.

Anbroxi 1962. urtean sartu
zen lanera, lantegiaren garai
onenean. Hain juxtu, 1963. urte-
an izan zuen Labordek langile
kopuru handiena: 525; 387 gizo-
nezko eta 138 emakumezko.

«Pozik joaten ginen lanera, gi-
ro ona genuen, gazteak ginen
langileetako asko... hasieran ba-
rautsak egiteko azken fasean lan
egiten nuen. Tratamendu berezi
bat ematen genien, eta labera.
Gero biltegian ere aritu nintzen,
eta azken urteetan, harreran»,
kontatu du. Izan ere, eta gerra
tarteko, urte askoan emakume-
ek ‘gizonezkoenak’ omen ziren
lanak egin zituzten Laborden.
«Lan antzekoak egiten genituela
uste dut. Biltegian, esaterako, sei
emakume aritzen ginen, eta ar-
duraduna gizonezkoa zen. Eder-

Andoni CANELLADA | ARGAZKI PRESS

ki moldatzen ginen gure artean, bagenuen talde izaera», gogoratu du. Behin gerra bukatuta eta gizonezko langileen kopurua berriz igotzen hasi zenean, gauzak aldatu egin ziren. 1968. urtean Lan Ministeritzaren Gipuzkoako delegaritzak lantegiko «ohiko lan femeninoak» zehaztu zituen, argi gera zedin non lan egin zezaketen eta non ez.

Anbroxik, baina, naturaltasunez bizi zituen desberdintasunak. «Bagenekien gizonek baino gutxiago kobratzen genuela. Gogoan dut nola ematen ziguten soldata gutun-azal marroi batean. Ez naiz akordatzan zenbatekoa izaten zen, baina bagenekien gizonezkoena baino gutxiago zela. Tira, garaiak desberdinak ziren. Langileen esku-bideen aldeko manifestazioetan ere lantegiko emakumeak han izaten ginen, baina ez espresuki emakume langileen eskubideak defendatzeko, langileenak orokorrean baizik».

Senarra eta biak erretiratu zirenean ere desberdintasunak ikusi zituen: «Pentsa, bizitza osoa eman dugu lan berdina eginez, baina berak erretiro hobe dauka».

Labordeko garaitik gordetzen ditu ondo pasatako uneak eta betirako egindako lagunak. «Akordatzan naiz nola joaten ginen lanera errenkadan. Andoaingoak eta ingurukoak. Inguruko herrietakoak trenez etortzen ziren Andoainera, eta gero oinez joaten ginen lantokira gehienak, gutxi batzuk motorraz... Goizetan ikustekoa zen jende ilara oinez lantegi aldera joaten. Andoainentzat eta ingu-

«17 urte nituela hasi nintzen lanean Laborden, eta 31 urtera arte aritu nintzen. Ni iristerako emakume asko zegoen bertan lanean. Gero, ezkondu eta etxera erretiratu nintzen»

«Bagenekien gizonek baino gutxiago kobratzen genuela lan berdina egin arren. Gogoan dut nola ematen ziguten soldata sobretxo marroi batean. Garai hartan horrela ziren gauzak»

ruko herrientzat garrantzitsua izan zen Laborde». Langile kopuruari dagokionez, 1963 urtea izan zen Laborderen puntu gorena. Hortik aurrera, gauzak okertzen hasi ziren, eta langile kopurua murrizten. 1977 urtean,

ateak itxi zituen, 226 langile zituen; gehienak 45 urte ingurukoak, eta Laborden 15 urte zera-matzatenak.

Esan bezala, Labordeko esperientziaren ondoren, Anbroxik supermerkatu baten ardura

hartu zuen. «Lau lagun neuzkan nire kargu, eta asteburuetan gehiago. Denetarik egitea tokatzen zitzaidan, baina gustura egiten nuen. Egia esan, egun

osoa ematen nuen lanean, alaba ere handik bueltan ibiltzen zen askotan, eta gustura aritzen nintzen. Nire belaunaldiko emakume asko etxean geratu ziren, alabaren lagun askoren amak etxean zeuden. Berea ez, baina pozik ikusten nuen. Eta iruditzen zait batzuetan harro ere sentitzen zela bere amarekin».

Hogeita hamar urte horietan, supermerkatuko pasilloetatik barna jendarte baten aldaketa ikusi du. «Garai batean emakumeak etortzen ziren nagusiki erosketak egitera, eta gizonek dendaren kanpoaldean itxaroten zieten, gero karga eramaten laguntzeko. Zorionez, gauzak aldatzen hasi ziren, horren lekuko izan naiz, eta gero eta gizonezko gehiago etortzen hasi zen erosketak egitera. Egia da gauzak asko aldatu direla, nahiz eta oraindik asko dagoen aldatzeko. Hori ere ez da ahaztu behar». •

amagoia.mujika@gaur8.info